Eduskunnan valtiovarainvaliokunnalle

Asia: U 76/2022 vp. Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi luonnon ennallistamisesta (ennallistamisasetus)

Elinkeinoelämän keskusliitto ry kiittää mahdollisuudesta lausua valtioneuvoston kirjelmästä ennallistamisasetukseksi ja toteaa seuraavaa:

Luonto ja luonnon monimuotoisuus luovat pohjan taloudelle, ja huolestuttavaa vauhtia etenevä luontokato muodostaa merkittäviä riskejä yritysten toiminnalle tulevaisuudessa. EK tukee yleisellä tasolla tavoitteita luontokadon pysäyttämiseksi globaalisti, Euroopassa ja Suomessa. Toimenpiteet tulee kohdistaa kustannustehokkaasti ja vaikuttavasti, ja sääntelyn tulee olla selkeää ja ennakoitavaa. EK katsoo, että EU:n ennallistamisasetus ei tässä muodossaan täyttäisi edellä esitettyjä vaatimuksia.

Asetusluonnos sisältää muun muassa määrälliset ja laadulliset luontotyyppi- ja lajien elinympäristökohtaiset tavoitteet vuosille 2030 ja 2040, sekä vuodelle 2050 luonto- ja lintudirektiivin tarkoittamille luontoarvoille. Tavoitteet tulee saavuttaa ennallistamalla ja palauttamalla alueita nykyisillä suojelualueilla ja niiden ulkopuolella. EK katsoo, että ehdotettujen tavoitteiden asettaminen on hyvin ongelmallista merkittävien tietopuutteiden sekä useiden määritelmien ja laskentaperusteiden epätäsmällisyyden vuoksi. EK:n käsityksen mukaan Suomessa on tietopuutteita mm. luontotyyppien ja lajien elinympäristön pinta-aloihin liittyvässä paikkatiedossa ja rajauksissa sekä näiden alueiden ekologisissa tilatiedoissa. Epäselviä ja vaikeasti tulkittavia määritelmiä ovat tavoitepinta-aloihin liittyvät luontotyyppien *suotuisa viite-ala*, lajien *elinympäristöjen riittävä määrä* ja tavoitelaatuun liittyvät luontotyyppien *hyvä tila* sekä *lajien elinympäristön riittävä laatu.*

Valtioneuvoston kirjelmässä on tuotu esiin tietopuutteita ja lisäselvitystarpeita, jotka merkittävästi vaikeuttavat ennallistamisasetuksen toimeenpanosta aiheutuvien vaikutusten arviointia elinkeinoelämälle laajemmin. On selvää, että maankäytön muutosta edellyttävät energia-alan hankkeet, kuten tuulivoima ja voimajohtojen rakentaminen, ovat selkeästi ennallistamisasetuksen vaikutusten piirissä. Metsätalousvaikutuksien kautta asetus vaikuttaisi myös metsäbiomassan saatavuuteen kaukolämmön energialähteenä. Asetuksella saattaisi olla vaikutuksia myös kaavoitukseen ja rakentamiseen. EK edellyttää, että valtioneuvosto jatkaa asetusehdotuksen vaikutustenarviota edellä esitettyjen näkökohtien huomioon ottamiseksi.

EK:n käsityksen mukaan ennallistamisasetusta koskevissa mm. Luken ja Syken laatimissa vaikutustenarvioinneissa ei ole arvioitu yritysvaikutuksia laajemmin. Sen vuoksi taloudellisiin vaikutuksiin elinkeinoelämälle on vaikea ottaa kantaa. Selvää on, että lupamenettelyjen hidastuminen ja hallinnollisen taakan kasvu lisää investointiympäristöön taloudellista epävarmuutta. EK katsoo, että valtioneuvoston tulee laajentaa lisäselvityksiä myös taloudellisten vaikutusten osalta edellä mainittu huomioon ottaen.

Asetuksessa säädettäisiin luonto- ja lintudirektiivin sekä vesipuite- ja meristrategiapuitedirektiivin velvoitteiden täyttämisen tehostamiseksi määräajoista saavuttaa direktiiveissä asetettuja tavoitteita sekä täydennettäisiin niitä luonnon tilan parantamisen kannalta tärkeillä velvoitteilla

ja uusilla tavoitteilla. Asetusluonnos sisältää direktiiviluontotyyppien ja -lajien elinympäristöjen **heikentymättömyysvelvoitteen** eräin hyvin rajatuin poikkeuksin. Heikentymättömyysvelvoite (Suomen lainsäädännössä *heikentämiskielto*) koskisi myös suojelualueiden ulkopuolisia alueita, mikä olisi nykytilaan verrattuna uusi velvoite.

Valtioneuvosto tuo U-kirjeessä laajasti esiin heikentymättömyysvelvoitteen ongelmallisuutta. Valtioneuvosto esimerkiksi toteaa, että ehdotettu heikentymättömyysvelvoite veisi jäsenvaltioilta toimeenpanon kustannusten hallinnan kannalta merkittävän liikkumavaran. Lisäksi valtioneuvosto toteaa, että asetusehdotuksen mukainen heikentymättömyysvelvoitteen toimeenpano aiheuttaisi hallinnollisen taakan huomattavaa kasvua elinkeinohankkeiden luvituksessa. Myös hankkeiden viiveiden voidaan olettaa lisääntyvän, jos hallinnon resursseja ei turvata.

Heikentymättömyysvelvoite asetusehdotuksen nykymuodossa aikaansaisi ennakoimattomuutta ja epäselvyyttä erityisesti energia-alan hankkeiden luvitukseen, mahdollisesti myös olemassa olevien toimintojen osalta. Heijastusvaikutukset myös muiden toimialojen lupamenettelyihin olisivat todennäköiset. Huomionarvoista on, että vesipuitedirektiivin vesimuodostuman heikentämiskiellon määrittelyjä on puntaroitu vuosikaudet niin lupaviranomaisissa kuin muutoksenhakutuomioistuimissa. Vesipuitedirektiivin tulkintavaikutus Suomen kansalliseen lainsäädäntöön on olennaisesti heikentänyt investointihankkeiden lupamenettelyjen ennakoitavuutta viimeaikaisten tuomioistuinratkaisujen jälkeen. Tilannetta ei tule heikentää entisestään laajennetun heikentämiskiellon kautta.

EK on huolestuneena havainnut kehityksen, jossa EU pyrkii yhtäältä joustavoittamaan ympäristöllisiä lupaprosesseja erityisesti uuden, uusiutuvan ja päästöttömän tuotannon rakentamiseksi, mutta samanaikaisesti monimutkaistaa niitä asettaessaan kunnianhimoisia ympäristötavoitteita toisaalla. Kehitys on nähtävillä erityisesti RePower EU -lainsäädäntökokonaisuudessa ja teollisuuspäästödirektiiviä koskevassa direktiiviehdotuksessa. Myös Suomen luonnonsuojelulain uudistuksessa tunnistettiin lakiesityksen luvitusta hidastava ja ennakoitavuutta heikentävä vaikutus.

U-kirjelmän kantaosassa valtioneuvosto toteaa, että heikentymättömyysvelvoite tulee ulottaa ainoastaan sellaisiin Natura 2000 –verkoston ulkopuolella oleviin luontotyyppien esiintymiin, jotka ovat tarpeen luontotyyppien suotuisan suojelutason säilyttämiseksi tai saavuttamiseksi. EK esittää yhä varauksellisempaa kantaa heikentämiskieltoon. Kannassa tulee huomioida ylipäätään tarve nykyistä laajempaan heikentämiskieltoon, heikentämiskiellon kohdentamista ainoastaan luontotyypin tai elinympäristön relevantteihin luonnonarvoihin sekä heikentämiskieltokynnyksen nostamista merkittäviin vaikutuksiin.

EK myös katsoo, että heikentymättömyysvelvoitteita koskevia poikkeusmahdollisuuksia tulee laventaa siten, että luonnonsuojelu on tasapainossa muiden merkittävien intressien kanssa, kuten uusiutuvan energian tuotannon, energiaverkkojen rakentamistarpeen ja talousmetsien käytön kanssa. Valtioneuvoston kantaan tulisi lisätä tätä tukeva kirjaus.

EK tuo esiin Energiateollisuuden (ET) näkemyksen, jossa ET pitää virtavesiä koskevia asetusluonnoksen velvoitteita pääsääntöisesti hyväksyttävinä. On ensiarvoisen tärkeää, että asetusehdotuksen mukaisesti virtavesien esteiden poistamisessa priorisoidaan vanhentuneita ja käyttötarkoituksensa menettäneitä esteitä sekä huomioidaan vesipuitedirektiivin sääntely ja toimeenpano. ET esittää U-kirjelmän virtavesiä koskevaa kantaa täsmennettäväksi. Nykyinen muotoilu

”Valtioneuvosto pitää komission ehdotusta virtavesien esteiden poistamiseksi hyvänä ja pitää tärkeänä, että EU-alueella tavoitellaan 25 000 kilometrin vapaasti virtaavien jokien tavoitetta 2030 mennessä” tulisi muuttaa muotoon: ”*Valtioneuvosto pitää komission ehdotusta virtavesien vanhentuneiden ja tarpeettomien esteiden poistamiseksi hyvänä ja pitää tärkeänä, että EU-alueella tavoitellaan 25 000 kilometrin vapaasti virtaavien jokien tavoitetta 2030 mennessä. Valtioneuvosto katsoo, että ennallistamistavoitteet eivät saa koskea vesipuitedirektiivin mukaan keinotekoisiksi tai voimakkaasti muutetuiksi luokiteltuja vesimuodostumia.”.*

U-kirjelmän luonnosvaiheessa eri EU-jaostoissa käytiin keskustelua valitusta säädösmuodosta. Valtioneuvosto toteaa, että ehdotuksen jatkovalmistelussa on arvioitava huolellisesti, voidaanko ehdotetulla säädösmuodolla, eli asetuksella, taata riittävä kansallinen liikkumavara säädöksen tavoitteiden tehokkaaseen toimeenpanoon jäsenvaltioissa. EK esittää kirjelmäluonnoksen säädösmuotoa koskevaa kantaa täsmennettäväksi siten, että valtioneuvosto katsoo direktiiviin olevan asetusta soveltuvampi säädösmuoto.

Ruoantuotanto on yksi huoltovarmuuskriittisistä toimialueistamme ja kannattavan kotimaisen elintarviketuotannon merkitys on entisestään korostunut koronapandemian ja Venäjän Ukrainassa aloittaman hyökkäyssodan jälkeen. EK tuo esiin Elintarviketeollisuuden näkemyksen, jonka mukaan ehdotuksen vaikutukset Suomen ruoantuotannolle arvioidaan myös laadukkaan ja riittävän kotimaisen raaka-aineen saatavuuden näkökulmasta.

EK toteaa, että valtioneuvosto tuo U-kirjelmän kantaosassa monin tavoin ennallistamisasetuksen ongelmia sekä lisäselvitystarpeita. EK kannattaa valtioneuvoston näkemystä, jossa hyväksyttävän kokonaisratkaisun saavuttaminen edellyttää kustannusten merkittävää alenemista, jäsenvaltioiden liikkumavaran sekä keinovalikoiman joustavuuden turvaamista tai lisäämistä.

Kunnioittavasti,

Minna Ojanperä
johtava asiantuntija